

Sănătatea Publică

Definiție : ansamblul cunoștințelor, deprinderilor și atitudinilor populației orientat spre menținerea și îmbunătățirea sănătății.

- știința și arta prevenirii bolilor, prelungirii vieții și promovării sănătății, prin efortul organizat al societății (Acheson, 1988, WHO)

Obiectul sănătății publice: studiază starea de sănătate a populației în corelație cu factorii economico-sociali, biologici și naturali precum și cerințele medico-sociale ale colectivității, elaborând mijloacele de satisfacere ale acestora în vederea îmbunătățirii stării de sănătate a populației.

Scopul sănătății publice: să reducă

- disconfortul
- boala
- incapacitatea, invaliditatea, handicapul
- decesul prematur

prin

- 1. Promovarea sănătății** - dezvoltarea măsurilor sanogenetice;
- 2. Ocrotirea sănătății** - menținerea sănătății și prevenirea bolilor;
- 3. Controlul morbidității** - combaterea bolilor și a consecințelor lor.
- 4. Redobândirea sănătății** - contribuția medicilor și a serviciilor sanitare și sociale.

Realizarea scopurilor sănătății publice presupune eforturi organizate ale întregii societăți, eforturi susținute prin legi, instituții și servicii sanitare, sociale, educative, programe de prevenire și combatere.

- „Noua sănătate publică” se ocupă cu identificarea nevoilor de sănătate și organizarea de servicii de sănătate la nivelul populațional, incluzând astfel procesul de informare în vederea caracterizării stării de sănătate a populației și mobilizarea resurselor necesare pentru a interveni asupra acestei stări.
- Deoarece esența sănătății publice este starea de sănătate a populației, aceasta include organizarea personalului și a unităților medicale în vederea furnizării tuturor serviciilor de sănătate necesare pentru promovarea sănătății, prevenirea, diagnosticarea și tratamentul bolilor, precum și reabilitarea fizică, socială și profesională.

- Sănătatea publică a apărut ca disciplină de învățământ în urmă cu peste 75 de ani, în centrul universitar București, prin Legea nr.386/1942 înființându-se aici prima catedră de Medicină socială din România.
- Ca ramură a medicinei se deosebește de alte ramuri medicale prin următoarele particularități: obiectul de preocupare îl reprezintă grupul sau grupurile de persoane și nu persoana, vizează rolul factorilor sociali care influențează sănătatea și are o țință preventivă.
- Modul în care se face raționamentul de diagnostic al stării de sănătate a unei populații umane este foarte asemănător cu cel al stării de sănătate al unei persoane, prezentând însă câteva particularități

Diagnosticul stării de sănătate a unui individ	Diagnosticul stării de sănătate a unei colectivități
(1) Identificarea persoanei (nume, sex, vârstă, ocupație)	Identificarea grupului: - distribuția pe vârste și determinarea vârstei medii care reprezintă “vârsta grupului” - distribuția pe sexe cu determinarea proporției sexului masculin respectiv feminin - distribuția în funcție de alte variabile, ca de exemplu: ocupație, grad de școlarizare, etc.
(2) - anamneza - examen clinic - examen paraclinic - informațiile obținute se compară cu “modele” știute pentru diferite afecțiuni.	- se culeg informații în condiții cât mai standardizate, se prelucrează calculându-se indici – valori medii și/sau relative și se compară rezultatele obținute cu anumite modele de referință.
(3) – Diagnosticul sănătății (bolii) individului.	- Diagnosticul sănătății comunității.
(4) – Determinarea etiologiei bolii stabilite.	- Determinarea cauzei (cauzelor implicate).
(5) – Tratament etiologic sau simptomatic.	- “Tratamentul” sub forma unui program de intervenție aplicat colectivității care vizează factorii cauzali, de risc (de exemplu modificarea de comportamente) sau boala a cărei frecvență a fost determinată.
(6) – Control	- Control prin monitorizarea stării de sănătate a colectivității.

Concepte care stabilesc diferența între sănătate și medicina comunitară și medicina individuală

Sănătate și medicina comunitară	Medicina individuală
1. Îngijirea unei comunități bine definite: geografic și populațional	1. Persoanele izolate care solicită asistență medicală.
2. Persoane și familii sănătoase și/sau bolnave.	2. Preocupări prioritare: bolnavii.
3. Lucru în echipă: echipe de sănătate-boală interdisciplinare.	3. Profesionistul de sănătate/boală lucrează izolat.
4. Îngrijiri integrate: global, sănătate și medicină.	4. Diagnostic clinic și terapeutic individual.
5. Aplicabilitate generală: cercetare asupra problemelor de sănătate-boală colective și nevoilor exprimate de comunitate.	5. Aplicabilitate individuală: bolnavul izolat, cercetare intraorganică.
6. Preocupare prioritară pentru mediu: fizic, biologic, psihologic, social, economic.	6. Preocupare secundară pentru mediul bolnavului.
7. Planificarea activităților în raport cu problemele și nevoile; epidemiologia ca instrument prioritar; participarea utilizatorilor.	7. Fără planificare; fără epidemiologie; fără participarea utilizatorilor (medicalizarea).
8. Rezultatele sunt apreciate mai mult de cei care nu sunt bolnavi.	8. Rezultatele sunt apreciate de bolnavii îngrijiți.
9. Echipa de sănătate trebuie să preia inițiativa; există un raport permanent cu comunitatea.	9. Raportul cu indivizii nu există dacă nu sunt bolnavi.
10. Prevenția socială și medicală și educația pentru sănătate sunt prioritare.	10. Prioritate: tratamentul bolii.

Evoluția concepțiilor în sănătatea publică

- Sănătatea publică este știința și arta prevenirii bolilor, prelungirea vieții și promovării sănătății prin eforturile organizate ale societății.
- În ultimul secol sănătatea publică a înregistrat numeroase succese: îmbunătățirea standardelor de igienă personală, a condițiilor de viață, a educației, realizarea imunoprofilaxiei bolilor infecțioase etc.
- Acestea au generat însă alte probleme ale sănătății publice (terapia intensivă permite supraviețuirea unor mari sechelari, imunoprofilaxia bolilor infecțioase contribuie la creșterea numerică a populației și a vârstei medii care creează problema instituționalizării vârstnicilor fără familie, organizarea de servicii sociale adecvate pentru vârstnicii care și-au pierdut autonomia etc.).

Evoluția concepțiilor în sănătatea publică

- Există însă și numeroase probleme de sănătate publică încă nerezolvate, care pot amenința uneori populațiile umane.
- Una dintre cele mai grave este se referă la aspecte de dezorganizare socială cu care se confruntă tinerii: dezorientare, instabilitate familială, fumat, toxicomani, violență, apariția sarcinii la tinere sărace, necăsătorite și needucate.
- O serie de boli cronice continuă să fie frecvente, grave, să afecteze un număr mare de persoane, constituind principalele cauze de boală sau deces: bolile cardiovasculare, bronhopneumopatiile cronice, tulburările psihice, accidentele, efectele comunitare ale poluării industriale și neindustriale.
- O serie de boli infecțioase grave mai persistă încă: gripa și alte boli respiratorii, SIDA, malaria etc, sau apar altele care devin o amenințare la adresa sănătății publice
- Creșterea rapidă a populației globului ridică probleme deosebit de importante din punct de vedere al sănătății publice: depozitarea și eliminarea rezidurilor, supraaglomerarea centrelor populate, efectul de seră consecutiv creșterii poluării mediului înconjurător etc.

Evoluția concepțiilor în sănătatea publică

- O atenție deosebită trebuie acordată sănătății oricărei populații în evoluția sa: sănătății reproducerii, sănătății mamei și copilului, adolescentului, adultului, vârstnicului, sărăciei, dezinserției sociale, violenței.
- Se impune controlul asupra factorilor generatori de accidente, asupra mediului rezidențial și ocupațional, asupra calității apei, aerului, hranei, poluării vectorilor, date fiind influențele posibile ale mediului de viață asupra sănătății comunitare.
- Starea de sănătate a unei populații este influențată de nivelul economic al unei țări în funcție de produsul național brut pe cap de locuitor. Sărăcia, foametea, infecțiile, malnutriția, bolile endemice, decesul prematur al femeilor și al copiilor în contextul sporului necontrolat al populației sunt caracteristici ale țărilor sărace.

Evoluția concepțiilor în sănătatea publică

- Alți factori care trebuie luați în discuție privind starea de sănătate a comunității sunt: dezvoltarea industrială care a dus la poluarea și degradarea calității mediului ambiant, medicina terapeutică care continuă să prevaleze nejustificat față de cea preventivă, investițiile ilogice în domeniul sănătății (se caută tehnică de vârf în dauna dotărilor elementare), programele educaționale sunt inadecvate etc.
- Sănătatea nu cunoaște granițe, astfel că orice probleme locale sau naționale de sănătate sunt sau pot deveni probleme internaționale de sănătate sau invers putându-se repercuta prin următoarele căi: călătorii, comerț, relații politico-economice, culturale și științifice etc.

Definirea noțiunii de sănătate

Definiția oficială după OMS (1948) : sănătatea este “o stare de bine completă din punct de vedere fizic, mintal și social și nu numai absența bolii sau a infirmității”.

Caracteristici ale definiției :

- este universal acceptată ca o „aspirație”,
- subliniază caracterul pozitiv și multiaxial al sănătății,
- realizarea ei presupune responsabilizarea societății,
- sănătatea este o componentă și o măsură a calității vieții.

Starea de sănătate a unei colectivități – poate fi exprimată ca o sinteză a variatelor stări individuale, de echilibru și dezechilibru, pe plan fizic, mintal și social, între membrii colectivităților și mediul lor de viață și de muncă.

Factorii determinanți ai stării de sănătate a populației

- Factori biologici
- Factori ambientali
- Factori comportamentali, atitudini, obiceiuri
- Servicii de sănătate

a. Factori biologici

- – au rol definitoriu asupra stării de sănătate.
- Sunt reprezentați de *ereditate (fondul genetic individual), creștere și îmbătrânire și caracteristicile demografice ale populației*.
- Sănătatea publică urmărește promovarea fondului ereditar normal (favorabil dezvoltării organismului uman) prin aplicarea unor măsuri cu caracter preventiv, menite să contribuie la modificarea unui teren predispozant al cărui purtător este familia.
- Factorii demografici (prin influențele pe care le exercită statica și dinamica populației) acționează asupra stării de sănătate în sensul determinării unor caracteristici și a imprimării unor tendințe de evoluție ale acestora.

b. Factori ambientali

- – intervin potențial în determinarea sănătății.
- Sunt factorii mediului fizic și social: factori fizici, chimici, biologici, socio-culturali și educaționali.

- *Factorii din mediul fizic.* Mediul fizic în care trăiește omul influențează starea de sănătate individuală și a grupurilor umane. Alături de factorii cosmici, condițiile hidro-meteorologice și geoclimatice, altitudinea, se înscriu și agenți de ordin fizic propriu-zis (radiații, temperatura, lumina, praful etc.), de ordin chimic (alimente, gaze, produse sintetice de natură chimică, substanțe toxice folosite în agricultură etc.), de ordin biologic (microorganisme, paraziți, virusuri, vectori).
- Factorii fizici din mediul înconjurător au o influență pozitivă, apreciabilă, asupra stării de sănătate, dar ei pot constitui și riscuri pentru sănătate, dacă acțiunea sau intensitatea lor depășește anumite limite. De asemenea, absența unor factori (substanțe) din mediul ambiant natural sau existența lor în cantitate insuficientă poate genera perturbări în organismul uman, dacă nu se aplică măsurile necesare de completare a lor (ex: fluorul, iodul, vitaminele, razele ultraviolete etc.).
- Acești factori fizici nu acționează însă izolat cu putere de fatalitate asupra organismului/stării de sănătate a populației, ci într-o interdependență permanentă între ei înșiși și, mai ales, într-o strânsă intercondiționare cu factorii social-economici, culturali și sanitari.

- *Factorii din mediul social.* Sănătatea publică studiază starea de sănătate a colectivităților umane mai ales în funcție de influența factorilor din mediul specific omului (accidente, violență, urbanizare, izolare, alienare și/sau stres), care trăiește într-o societate organizată, urmărind cu atenție stabilirea unor corelații între schimbările survenite în starea de sănătate a populației și factorii social-economici.
- Factorii mediului social trebuie căutați în societate în relațiile de producție și în alte relații sociale ce se stabilesc între oameni, în familie, în activitatea instituțiilor în general și a celor cu caracter medical în special, în viața spirituală a societății etc.

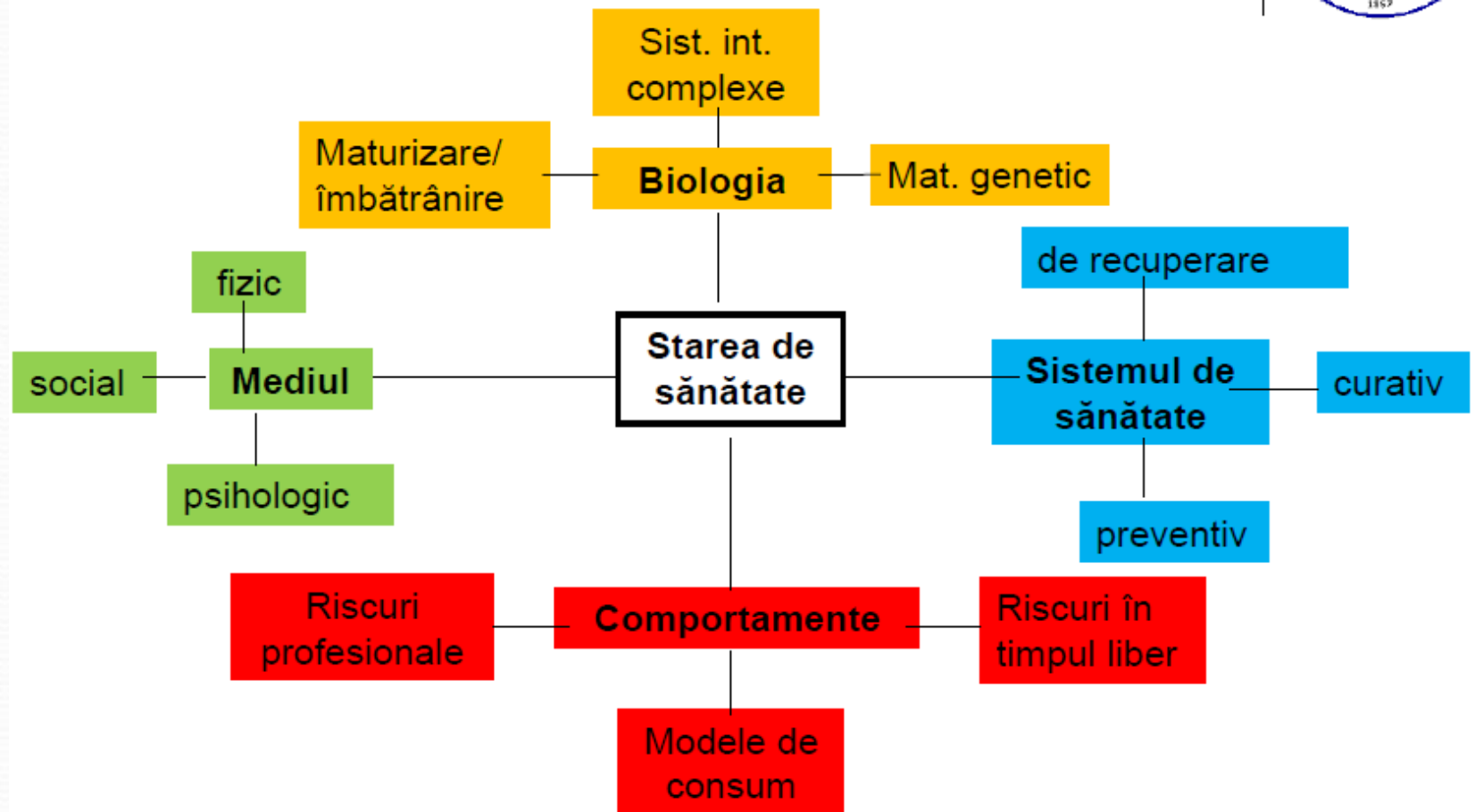
c. Factori comportamentali, atitudini, obiceiuri

- – influențează starea de sănătate prin decizii, acțiuni și condiții de viață specifice unui individ sau unei populații.
- Stilul de viață este rezultatul factorilor sociali și al comportamentelor, care la rândul lor sunt condiționate de factori sociali.
- Factorii comportamentali au acțiunea cea mai nocivă asupra stării de sănătate formând o rețea de factori de risc care stau la baza majorității bolilor cronice.
- Sunt reprezentați de: fumat, sedentarism, stres, consum de alcool, de droguri, exces de alimente, abuz de medicamente, promiscuitate, conducere nesigură a mașinii, oboseală excesivă etc.

d. Servicii de sănătate

- - exercită un rol important asupra caracteristicilor stării de sănătate prin gradul de dezvoltare și eficiența lor. Includ toate formele de servicii de sănătate: preventive, curative (terapeutice), de îngrijire și de recuperare acordate la nivel primar, secundar sau terțiar.
- Aceste servicii se referă nu numai la personalul de specialitate, ci la măsurile pentru protecția și promovarea sănătății și prevenirea bolilor: legislația și practica medicală, existența și aplicarea conceptului de nursing, modul de organizare a asistenței medicale primare, ambulatorii și spitalizate, funcționarea asistenței stomatologice, asigurarea cu medicamente, alte servicii pentru sănătate.

Modelul epidemiologic al factorilor care determină starea de sănătate (Lalonde, A. Dever)

Domeniile sănătății publice

1. **demografia** – știința care studiază populațiile umane, tratând dimensiunea, structura, evoluția și caracteristicile lor, abordate în principal din punct de vedere cantitativ (Dicționarul demografic multilingv, editat de OMS).
2. **biostatistica** – ramura statisticii specializată pentru studiul fenomenelor biologice și medicale ce constă în aplicarea metodei statistice la studiul fenomenelor biologice, deci și la cele medicale.
3. **epidemiologia** – știința care studiază distribuția bolilor și a determinanților lor în populațiile umane.
4. **aplicarea științelor sociale și comportamentale la societate** – deoarece o parte din boli au un determinism social.
5. **conducerea serviciilor medico-sociale (managementul)** - procesul de proiectare și de îndeplinire a unor activități într-un mediu definit pentru reabilitarea unor scopuri formulate în prealabil.
6. **dreptul** – știință care studiază relațiile sociale reglementate de drept (prin norme juridice)
7. **etica** - știința normelor morale aplicate în viața socială.